

Gamle og nye robuste sorter af æbler og pærer

*Ved hortonom Maren Korsgaard, Faglig sekretær,
Institut for Plante- og Miljøvidenskab,
Afgørdevidenskab, Tåstrup*

Den 28. november 2013.

Tidlige sorter, sæson: August-sept.

Sortsnavn	Fordele	Ulemper	Udseende
Nanna (Vf-resistent mod skurv)	Meget tidlig (sidst i juli) Velsmagende Robust mod kræft og meldug.	Lidt blød konsistens Tryk-følsom Ret kort holdbarhed Følsom for skurv.	
Collina (Vf-resistent mod skurv)	Stort udbytte Meget velsmagende Lang høstperiode og ret lang holdbarhed Robust mod skadedyr	Trykfølsom Lidt følsom for kræft Følsom for meldug Følsom for skurv Blæser let ned / kræver læ.	
Discovery	Flot æble Velsmagende Holdbart Robust mod skurv og meldug.	Meget følsom for skadedyr. Følsom for kræft	

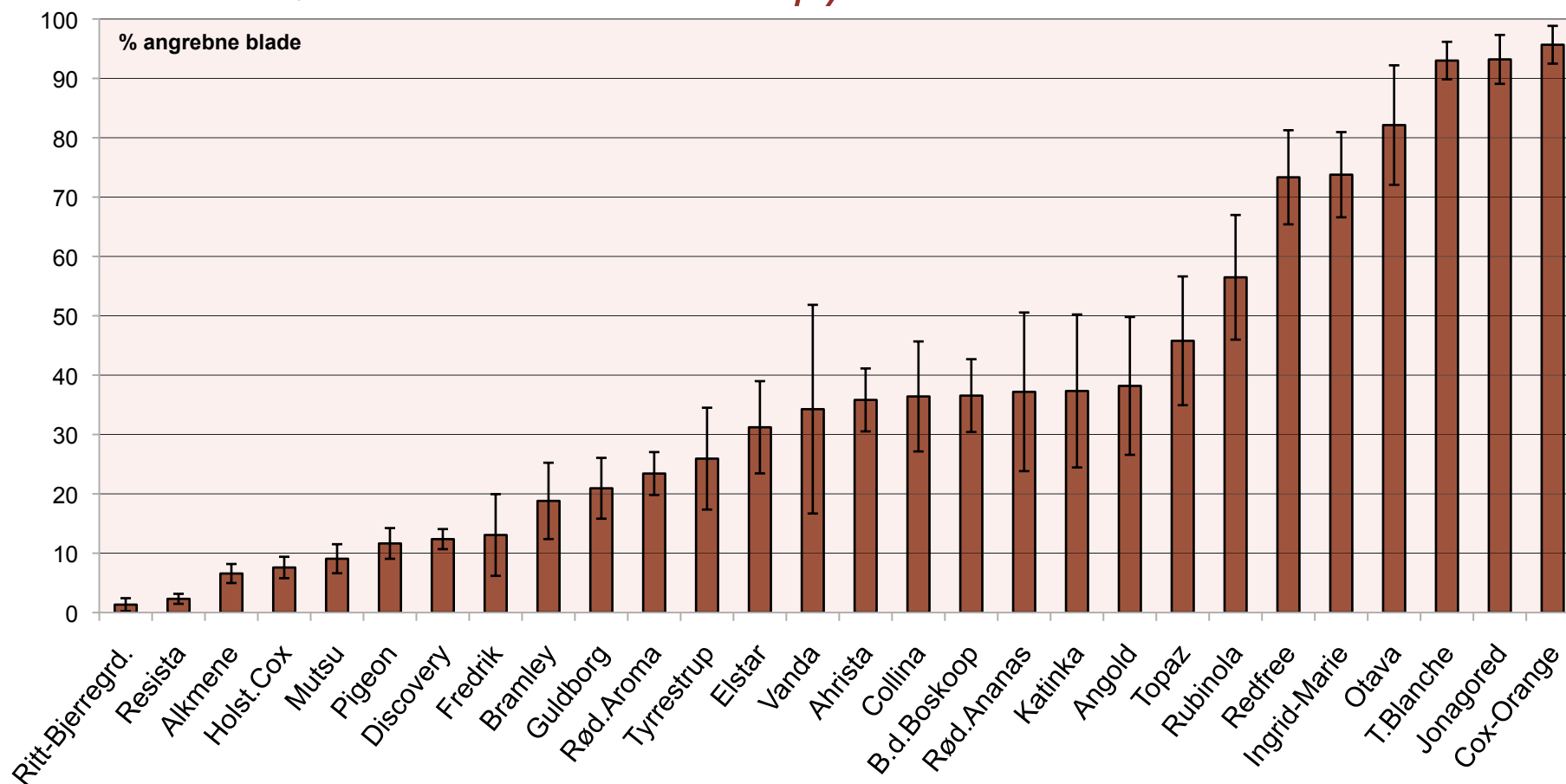
Høstsorter, sæson: Sept.-dec.

Sortsnavn	Fordele	Ulemper	Udseende
Alkmene	Velsmagende ("Cox") Robust mod skurv og meldug. Frugtbar. Meget svag vækst. God bestøversort.	Ikke så velkendt endnu. Følsom for kræft og ildsot	
Aroma	Stort udbytte. Flot æble. Robust mod skurv, kræft og meldug. Velsmagende, også til most.	Følsom for gul monilia, gloeosporium og <i>Elsinoe pyri</i> . Tendens til vekselbæring.	
Ahrista	Stort og stabilt udbytte. Flot æble Velsmagende, også til most. Robust mod skurv og meldug.	Meget følsom for kulde i blomstringen, det giver rustbelægning. Følsom for kræft. Mister hurtigt smag.	

Rubinola anbefales ikke mere, dels pga. meget lavt udbytte, dels pga. høj følsomhed for Elsinoe leaf and fruit spot= "Topaz-plet" (*Elsinoe pyri*)

Æblesorters følsomhed for *Elsinoe pyri*.

Registreringer fra 2013 i 11 usprøjtede æbleplantager.

Data fra projektet "Æblesorters pletsyge", finansieret af Fonden for Økologisk Landbrug i 2013 og 2014

Sene sorter, sæson fra oktober

Sortsnavn	Fordele	Ulemper	Foto
Holsteiner Cox	Højt udbytte. Meget velsmagende, også til most. Udtynder sig selv. Robust mod skurv.	Ser lidt rustik ud. Følsom for kulde i blomstringen. (rust) Følsom for kræft og meldug.	
Elstar	Middel til stort udbytte. Velkendt æble Flot æble Meget velsmagende. Holdbart til marts.	Middel modtagelig for skurv, meldug og kræft. Kraftig tendens til vekselbæring, kræver meget udtynding.	
Ingrid Marie	Højt udbytte. Velkendt æble. God smag. Robust mod meldug.	Følsom for skurv, kræft, monilia, <i>Elsinoe pyri</i> og gloeosporium. Tendens til vekselbæring.	

Sorter med polygen skurv-resistens

Sortsnavn	Fordele	Ulemper	
Angold	Stort udbytte. Flot æble. Middelgod smag. Bred resistens mod skurv, robust mod kræft. Holdbart til februar	Følsom for meldug. Skal eftermodne på lager, før det smager godt.	
Pirouette (Rubinstep)	Middel udbytte. Flot og meget fast æble. God smag. Bred resistens mod skurv. Ret robust mod kræft og meldug. Stabilt bærende. Sæson sidst i sept-jan.	Stejl og stiv vækst. Falder hurtigt af- lille plukkesæson. Fladt, tungt æble.	

Nyere interessante sorter med Vf-res.

'Julia' meget tidlig æblesort til direkte salg. (Anbefales i Schweiz) Holdbarhed: 2 uger.

'Pinova' Gulrødt, sprødt og sødt spiseæble med god holdbarhed. Anbefales i Tyskland som "moneymaker". Sæson nov-maj.

'Fredrik': En svensk Aroma-krydsning. Sæson fra sept-marts.

Skurv-resistens varer ikke evigt.

'Santana' og 'Topaz' er begge meget skurvmodtagelige og ligner 'Prima' når de dyrkes usprøjtet.

Robusthed mod pæreskurv er vigtigt i pæresorter

Gode Pære-sorter til økologisk dyrkning

Sortsnavn	Fordele	Ulemper	Udseende
Anna	God smag. Robust mod sygdomme. Plukkes sidst i september	Følsom for insektgnav. Lidt groft kød. Ukendt af forbrugere.	
Herrepære	Fantastisk saftig, sød og aromatisk smag. Plukkes sidst i september	Ret lille pære. Får meget skurv i fugtige år.	
Concorde	God, aromatisk smag. Flot, glat pære. Robust mod sygdomme. Plukkes i sidste halvdel af september	Kræver vanding og varme somre.	

Gode Pære-sorter til økologisk dyrkning

Sortsnavn	Fordele	Ulemper	Udseende
Fritjof	Fast og velsmagende. Grøn med lidt rød kind og glat skræl. Plukkes sidst i september. Robust mod sygdomme.	Forbrugerne kender den ikke endnu.	
Carola	Fast, velsmagende og sprød pære. Højt udbytte Robust mod sygdomme. Høstes i sept.-okt.	Forbrugerne kender den ikke endnu. Blomstrer meget tidligt.	
Conference	Velkendt sort. Velsmagende og holdbar sort. Robust. Høstes i sept.-okt.	I fugtige år kan den få meget skurv. Ru skræl.	

Store sortsforskelle i pæresorters robusthed

Tabell 1. Prosent frukter fråsortert på grunn av skade totalt og på grunn av skurv, steinceller eller gnag av sommerfugllarver (åmegnag). Gjennomsnitt for 3 år (2001-2003).

Sort	Fråsortert på grunn av skade			
	Totalt %	Pæreskurv %	Steinceller %	Åmegnag %
Kristina	4,9	0,0	0,3	2,3
NP 2870	24,5	0,0	5,7	13,2
Conference	26,2	0,0	4,9	21,2
Ingrid	30,9	9,2	1,2	13,7
NP 852	35,7	0,0	1,0	28,8
Philip	38,5	2,6	15,1	13,8
NP 3043	40,0	0,0	16,7	40,0
Anna	47,8	5,6	5,7	33,8
Ingeborg	52,8	0,0	11,0	40,3

Kilde: Prøving av nye pæresortar i økologisk dyrking. Norsk Frugt og Bær 4-2010

Ny lovende norsk sort: 'Kristina'

'Kristina' ('Clara Frijs' x 'Conference', Balsgård, 1984).
Afprøvet i Norge i økologisk dyrkning i 99-04.
God kvalitet og laveste frasortering (< 5%)
Høstes i August-sept. som Clara Frijs.
Frugten er grøn, middelstor, langstrakt kegleformet og glat.
Sød, god smag og stort udbytte.
Stærk mod sygdomme.
Opret og kraftig vækst.
Middeltidlig blomstring med godt, diploid pollen.

Bestøves af 'Broget Juli', 'Celina', 'Clara Frijs' og 'Herrepære'.

Forædler: Graminor.
Træer solgt siden 2012

Flere gamle pæresorter er ret robuste

Rød Pære fra
Samsø

Dobbelt Philip

Hardy

Pærebladloppe-angreb i forskellige pæresorter 2007, Ahrweiler 9=totalt angreb

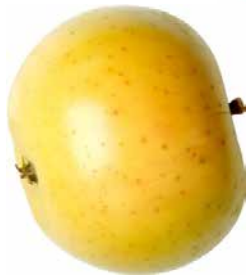
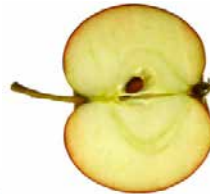
Sorte	Mittelwert 10.05.07	Sorte	Mittelwert 10.05.07	Sorte	Mittelwert 10.05.07
Uta	2,6	Delbard Premiere	5,6	Verdi	7,0
Dalacomi	2,6	ISF 80/50/69	5,8	Delbarexq uise	7,0
Santa Maria	3,6	Benita (Birne x Nashi)	5,8	Alexander Lucas	7,0
Novobriskaja	4,0	Conference Typ 514	6,0	Pierre Corneille	7,6
Fritjof	4,2	Flemish Beauty	6,6	Hortensia	7,8
Williams Christ	4,4	Ingeborg	6,6	Wahlsche Schnapsbi rne	7,8
Concorde	4,8			Condo	8,2

De gamle æblesorter

De gamle sorter repræsenterer en enorm diversitet i størrelse, form, farve, sæson, holdbarhed og ikke mindst smag.

Nogle af dem er også robuste.

Ca. 70 gamle danske æblesorter er både robuste og smager godt.

Æblesorters robusthed ses især, når de dyrkes uden sprøjtning.

Usprøjtede sortssamlinger findes flere steder i Danmark bl.a.:

- Dansk Landbrugsmuseum, Gl. Estrup med ca. 230 gamle danske æblesorter, der dyrkes økologisk.
- Anton Pedersens æblesamling ved Rødding i Salling, etableret siden 2009. Samlingen rummer ca. 45 sorter.

I disse samlinger har vi registreret sorterens robusthed mod sygdommene æbleskurv, æblemeldug, æblekræft, sodplet-flueplet samt mod rød æblebladlus.

Der blev registreret i perioden 2006-2009 i Gl. Estrup og 2010-2013 i Rødding.

Robustheden for 319 sorter kan ses i Pometets æblenøgle, se www.pometet.dk og i det netop udkomne skrift: "Gode gamle æblesorter til haven". (Støttet af Fødevareministeriet.)

Nogle af de gode gamle æblesorter

Plukke- tid	Sortsnavn	Smag	Robust- hed	Farve	Stør- relse	Mad- æble *)	Spise- æble *)
Midt i august	Brostrøm Guldrei- nette	♥♥♥	✓✓✓	Rødgul	Stor	X	X
Først i sept.	Ring- kloster kammerj.	♥♥	✓✓✓	Rødgul	Middel		X
Først i sept.	Maren Nis	♥♥♥	✓✓✓	Rødgul	Middel	X	X
Sidst i sept.	Filippa	♥♥♥♥	✓✓✓	Rødgul	Stor	X	X
Først i oktober	Lundby- torp	♥♥	✓✓✓	Rødgul	Stor	X	X
Sidst i oktober	Dronning Louise	♥♥♥♥	✓✓✓	Rødgul	Middel	X	X

Maren Nis

Maren Nis modner først i september.

Æblet holder sig til ind i oktober.

Æblet er middelstort, aflangt, rødtribet på gul bund.

Det er et aromatisk, sprødt, lidt tørt spiseæble.

Træet er robust mod skurv, kræft og meldug.

Maren Nis er Sønderjysk fra ca. 1800.

Ringkloster Kammerjunker

Ringkloster Kammerjunker modner først i september.

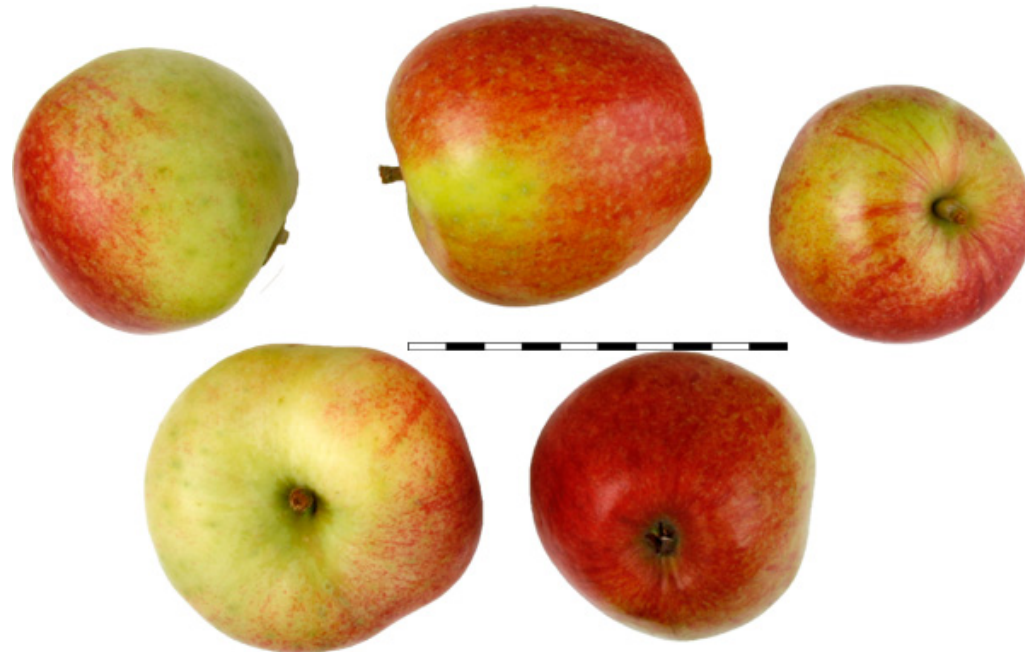
Det holder et par måneder.

Æblet er middel til stort og rødtribet på grøngul bund.

Det er sprødt, sødt med svag syrlighed og nogen aroma. Et godt spiseæble.

Træet er meget robust mod skurv, kræft og meldug.

Ringkloster Kammerjunker stammer fra Ringkloster ved Skanderborg fra ca. 1800.

Filippa

Filippa modner sidst i september.

Æblet holder sig til januar.

Æblet er stort, grøngult og ofte med en rød kind.

Det er sød-syrligt, saftigt med en særegen blomsteragtig aroma. Filippa er et fint spise- og madæble.

Træet er meget robust mod skurv, kræft og meldug.

Filippa stammer fra Hundstrup på Sydfyn fra 1850.

Lundbytorp

Lundbytorp plukkes først i oktober.

Det spises fra januar til maj.

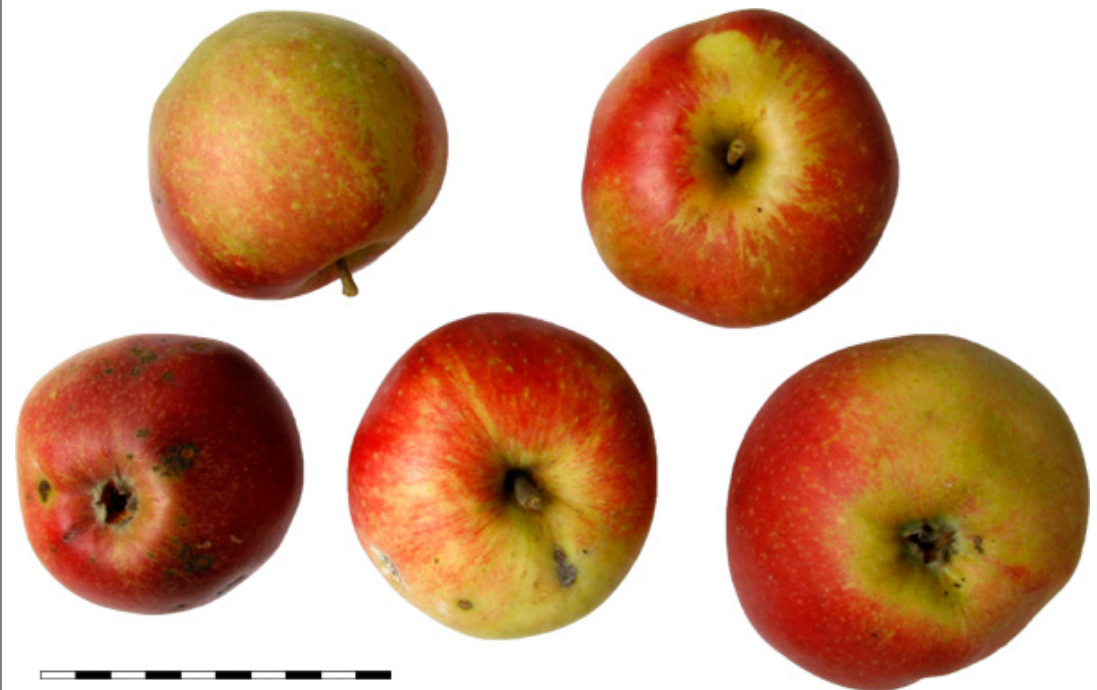
Æblet er stort, halvt rødt, halvt gult. Det er middelsaftigt, syrligsødt med svag aroma.

Et godt spiseæble og madæble.

Træet er meget robust mod skurv, kræft og meldug.

Lundbytorp stammer fra Lundbytorp ved Lundby i Sydsjælland, beskrevet første gang i 1913.

Lundbytorp er far til 'DelbarJubilee' og bedstefar til 'Autento'.

Dronning Louise

Dronning Louise plukkes midt i oktober.

Det spises fra nov. til april.

Æblet er lille til middelstort, gulgrønt med brunrød dækfårve og ofte en ru overflade.

Det er middelsaftigt, sødsyrligt og med en krydret aroma. Et dejligt spiseæble, der også er godt til mad.

Træet er meget robust mod skurv og meldug, men ret følsomt for kræft.

Dronning Louise stammer fra Landlyst ved Vordingborg fra 1892. Er opkaldt efter Christian den 9.'s gemalinde.

Pometets æblenøgle er også et æblekatalog,
se www.nordgen.org/nak/

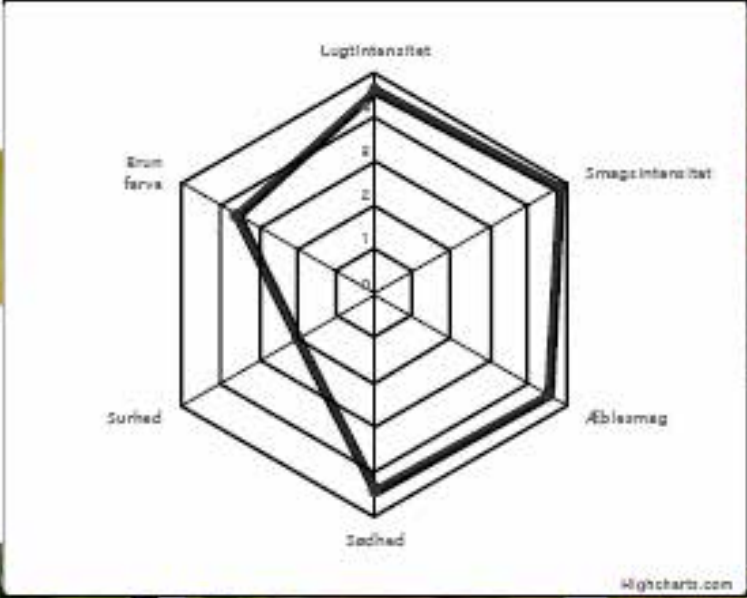
KØBENHAVNS UNIVERSITET

 Pometet
Det Biovidenskabelige Fakultet

Forside |

Dronning Louise

Vis egenskaber **Sensorisk analyse af most**

Oprindelse, sted: Danmark, Landyst ved Vordingborg

Oprindelse, år: 1802

Æblesæson: sent (sidste halvdel af oktober)

Frugtens anvendelse: Som spiseæble

Tidligere beskrevet i nordisk pomologi

Lugtintensitet

Ernfarve

Smagsintensitet

Æblesmag

Sødhed

Surhed

Highcharts.com

Gamle sorter byder også på mangfoldige æblesmage

Aroma-type	Æblesort med denne usædvanlige aroma
Citron	Vinteræble fra Marebæk
Appelsin	Femøæble, Blodrød Gråsten, Kundby æble
Ananas	Vinteræble fra Halsskov, Elmelund
Stjernefrugt	Kronprins Frederiks Taffelæble, Sorø æble
Passionsfrugt	Aaby æble
Fersken	Ærø æble
Druer	Søbjerg æble, Hvid sommer Pigeon, Signe Tillisch
Melon	Sukkeræble
Jordbær	Fru Glahns æble, Thyrislund, Stjerneæble nr. 1, Johansens røde Høstkalvil, Ingers æble
Hindbær	Rød Maglemer, Langt Rødt Hindbæræble
Stikkelsbær	Løgæble, Annas Æble
Muskat	Langeland Hvid Pigeon
Hassel nødder	Kansler æble
Roser	Ormslev æble, Ninas æble.

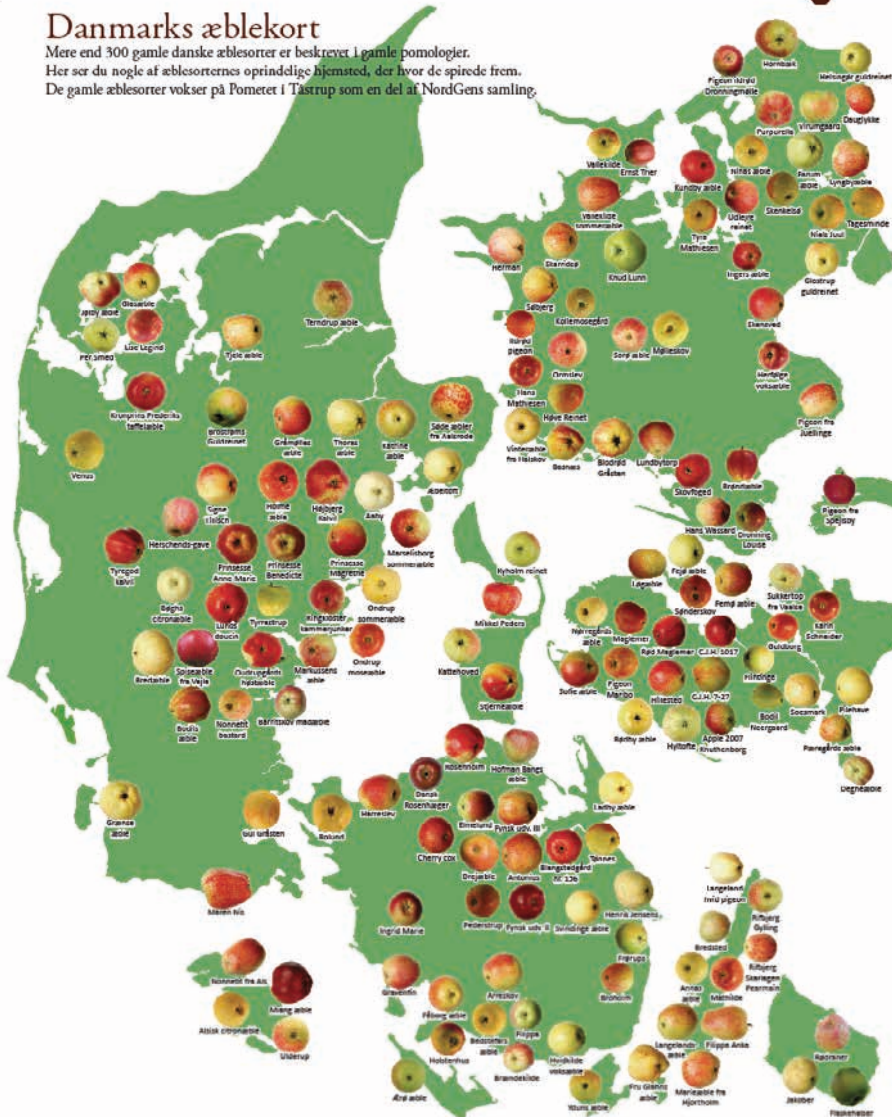

P O M E T E T, INSTITUT FOR JORDBRUG & ØKOLOGI
 DET BIOVIDENSKABELIGE FAKULTET
 FOR FØDEVARER, VETERINÆRMEDICIN OG NATURRESSOURCER
 KØBENHAVNS UNIVERSITET

Danmarks æblekort

Mere end 300 gamle danske æblesorter er beskrevet i gamle pomologier.
 Her ser du nogle af æblesorternes oprindelige hjemsted, der hvor de spirede frem.
 De gamle æblesorter vokser på Pometet i Tåstrup som en del af NordGens samling.

Gamle sorter byder på lokalhistorie.

Vi kender det oprindelige findested for mere end 100 af de gamle danske æbler.

Så vil du gerne sælge din lokale historie, (som ingen kan stjæle fra dig), så er det oplagt at tilbyde et æble med en god lokalhistorie.

Tak for
opmærksomheden!